

Elektronické zdroje

Elektronické zdroje sú dokumenty určené na prácu s počítačom, vrátane jeho periférnych jednotiek (napr. mechanika CD-ROM). Obsahom elektronických zdrojov môžu byť **dáta** (t.j. informácie v podobe čísel, písmen či iných znakov, grafiky, obrazov, zvuku alebo ich kombináciou) a **programy** (t.j. príkazy alebo štandardné programy na vykonanie určitých úloh, vrátane spracovania dát). Obidva typy zdrojov môžu byť kombinované.

Elektronické zdroje môžu byť prístupné **lokálne** (t.j. popisuje sa hmotný nosič, napríklad disketa, CD-ROM), alebo **dial'kovo** (t.j. nemanipuluje sa so žiadnym hmotným nosičom, zvyčajne je popisovaný zdroj v digitálnej sieti, najčastejšie Internet)

Podľa spôsobu vydávania môžu byť elektronické zdroje monografickými, alebo seriálovými publikáciami.

Zdroje popisu

Hlavným zdrojom popisu pre elektronické zdroje je zdroj samotný (napr. titulná obrazovka, hlavné menu, údaje o programe, úvodné zobrazenie informácií, ...). V prípade rôznej úplnosti vyskytujúcich sa v týchto zdrojoch, uprednostnite ten zdroj, ktorý poskytuje najkompletnejšie údaje. Ak potrebná informácia nie je dostupná zo zdroja samotného, preberte ju z iného prameňa v poradí: zo sprievodného materiálu, webovej stránky vydavateľa alebo z obalu vytlačeného distribútorom či vydavateľom.

Ak popisná jednotka obsahuje dve alebo viac samostatných fyzických častí, považujte obal (alebo na ňom pripevnenú nálepku), ktorý má zjednocujúcu funkciu, za hlavný zdroj popisu, pokiaľ je na ňom uvedený spoločný názov.

Pre každú oblasť údajov popisu elektronických zdrojov sú predpísané zdroje popisu. Údaje predaté z iného než predpísaného zdroja popisu sa zapíšu do hranatých zátvoriek.

Kontrolné polia – všeobecné informácie

Pole 006 Údaje pevnej dĺžky – ďalšie charakteristiky dokumentu

Pole obsahuje 18 znakových pozícií (00-17), poskytujúcich kódované informácie o špeciálnych aspektoch katalogizovanej popisnej jednotky, ktoré nemôžu byť uvedené v poli 008 (Údaje pevnej dĺžky).

Pole 006 sa používa pri popisnej jednotke, ktorej vlastnosti odpovedajú viac ako jednému druhu dokumentu (napr. tlačený dokument so zvukovou kazetou), ale tiež k zaznamenaniu kódovaných údajov popisnej jednotky v elektronickej podobe, ktorej záznam obsahuje v návesti na pozíciu 06 inú hodnotu kódu ako „m“. Údaje z tohto poľa sa používajú pri vyhľadávaní a triedení informácií.

006/00 Druh dokumentu

a - textový dokument
c - hudobnina
d - rukopisná hudobnina

k – dvojrozmerná neprojekčná grafika
m – počítačový súbor/elektronický zdroj
o – súprava, súbor (kit)

e - kartografický dokument	p – zmiešaný dokument
f - rukopisný kartografický dokument	r – trojrozmerný predmet alebo prírodný objekt
g - projekčné médium	s - seriál
i - nehudobný zvukový záznam	t – rukopisný textový dokument
j - hudobný zvukový záznam	

V každom výskyte poľa 006 budú kódy definované na pozíciách 01-17 rovnaké ako kódy definované v poli 008 na pozíciách 18-34.

Pole 007 pevnej dĺžky pre fyzický popis – všeobecné informácie

Pole obsahuje v kódovanej podobe špeciálne informácie o fyzických vlastnostiach celej popisnej jednotky alebo jej časti, napr. sprievodného materiálu. Fyzické vlastnosti sa často vzťahujú k informáciám zapísaných v iných častiach záznamu MARC, najmä v poli 300 (Fyzický popis) alebo v poznámkových poliach 5XX.

Údaje v poli 007 sú definované pozíciou, pričom počet znakových pozícií závisí na kóde zapísanom na pozícii 007/00. Znak na pozícii 00 obsahuje kód identifikujúci kategóriu dokumentu a následne ďalšie pozície stromovej štruktúry poľa 007.

007/00 Kategória dokumentu

a – mapa	o – súbor (kit), súprava
c – elektronický zdroj	q – hudobnina
d – glóbus	r - snímka diaľkového prieskumu
f – hmatový dokument	s – zvukový záznam
g – projekčná grafika	t - text
h – mikrodokument	v - videozáznam
k – neprojekčná grafika	z - nešpecifikovaný
m - film	

napr. mapa na CD-ROMe bude mať v poli 007 nasledujúce znakové pozície:

- 00 Kategória dokumentu
- 01 Špecifické označenie dokumentu
- 02 Nedefinované
- 03 Farba
- 04 Fyzický nosič
- 05 Typ reprodukcie
- 06 Spôsob výroby/reprodukcie
- 07 Polarita

a napr. tlačený dokument na CD-ROMe bude mať len :

- 00 Kategória dokumentu
- 01 Špecifické označenie dokumentu

Pole 008 Údaje pevnej dĺžky – všeobecné informácie

Toto pole obsahuje 40 znakových pozícií (00-39), ktoré poskytujú kódované informácie o zázname ako celku a o špeciálnych bibliografických aspektoch katalogizovanej opisnej jednotky. Tieto kódované údaje sa môžu uplatniť pri vyhľadávaní a triedení informácií. Znakové pozície 00-17 a 35-39 sú rovnaké pre všetky typy dokumentov. Definície znakových pozícií 18-34 sú uvedené pre každý typ dokumentu osobitne.

Napr. Pre **všetky dokumenty** sú tieto znakové pozície:

- 00-05 Dátum uloženia do súboru
- 06 Typ dáta/Publikačný status
- 07-10 Dátum 1
- 11-14 Dátum 2
- 15-17 Miesto vydania
- 35-37 Jazyk
- 38 Modifikácia záznamu
- 39 Zdroj záznamu

ale pre **knihy** je potrebné vyplniť ešte nasledujúce pozície:

- 18-21 Ilustrácie
- 22 Užívateľské určenie
- 23 Forma opisnej jednotky
- 24-27 Povaha obsahu
- 28 Vládna publikácia
- 29 Publikácia z konferencie
- 30 Jubilejný zborník
- 31 Register
- 32 Nedefinované
- 33 Literárna forma
- 34 Biografie

Pre mapy je napr. znaková pozícia 18-21 vyhradená pre reliéf, pozícia 25 pre typ kartografického dokumentu atď.

Oblasť názvu a údajov o zodpovednosti

Pre zápis týchto údajov platia všeobecné pravidlá.

Prameň hlavného názvu sa **povinne** zapíše do poznámky (**AACR2R 9.7B3, MARC 21 pole 500 \$a ...**)

- napr. 500 \$a Názov z disku
- 500 \$a Názov z puzdra
- 500 \$a Názov z webovej stránky

Povinne sa tiež zapisuje **všeobecné označenie typu dokumentu**, t.j. **elektronický zdroj (AACR2R 9.1C1, MARC 21 pole 245 \$h ...)**

napr. 245 00 \$a Informačné systémy \$h elektronický zdroj
245 00 \$a Taliansko-slovenský slovník \$h elektronický zdroj

Oblasť vydania

Pre zápis týchto údajov platia všeobecné pravidlá.

Ak sa údaj o vydaní nachádza v sprievodnom materiáli, do bibliografického záznamu ho zapíšeme len vtedy ak sa vzťahuje k popisovanému elektronickému zdroju (**AACR2R 9.2, MARC 21 pole 260 \$a ...)**

napr. 260 \$a 3. vyd.
260 \$a [2. rev. vyd.]

Pole 256 Vlastnosti počítačových súborov

Toto pole sa používa pre zápis vlastností počítačových súborov. Môže obsahovať informácie o type súboru (napr. počítačové programy, počte záznamov, príkazov ...)

Napr. 256 ## \$a Počítačové programy (2 súbory : 4300, 1250 bytov)
256 ## \$a Dáta (1 súbor : 350 záznamov)

Pole 856 Elektronické umiestnenie a prístup

Toto pole obsahuje informácie potrebné k lokalizácii a sprístupneniu elektronických zdrojov. Pole sa používa v bibliografickom zázname pre zápis zdroja alebo jeho prvkov, ak sú dostupné v elektronickej podobe. Pole je opakovateľné.

Napr.: 856 41 \$u <http://www.jstor.org/journals/0277903x.html>
Znamená, že spôsob sprístupnenia elektronického zdroja je možný pomocou http (Hypertext Transfer Protocol – protokol pre distribúciu hypertextových dokumentov) a, že sa jedná o elektronickú verziu dokumentu popisovaného v zázname.
Podpole „u“ – obsahuje adresu elektronického zdroja

Pole 516 - Poznámka k typu počítačového súboru

Toto pole obsahuje informácie, ktoré charakterizujú typ počítačového súboru. Okrem všeobecných údajov (napr. textové dáta, počítačový program ...) sa môžu v tomto poli uvádzať špecifické informácie ako napr. forma alebo žáner textového dokumentu (napr. slovníky, biografie, registre ..). Typ počítačového súboru v kódovanej podobe je uvedený v poli 008/26 Typ počítačového súboru.

napr. kód „d“ v poli 008/26 označuje elektronický zdroj, na ktorom sú textové informácie (väčšinou slová a vety tvorené abecednými znakmi) prevedené do kódovanej podoby, ktorá

umožňuje ich spracovanie, usporiadanie a vyhľadávanie pomocou počítača a následne je možné tieto sprístupniť v iných voliteľných formátoch. Týmto kódom sa označujú dokumenty, u ktorých je hlavný dôraz kladený na text, aj keď je prítomný vyhľadávací software.

napr. 516 ## \$a Text (súdne protokoly a prehľady)

Požiadavky na systém

Tento údaj sa zapisuje do poznámkového poľa v **MARC 21 pole 538 \$a ...**

Podpole a obsahuje celý text poznámky. Zapisujú sa tu požiadavky na systém, t.j. nutné podmienky pre použitie popisnej jednotky. Jedná sa o technické údaje.

napr.: 538 \$a Požiadavky na systém: 20-350 MB voľného miesta na disku (podľa typu inštalácie); verzia pre Microsoft Windows 95/98/ NT/2000/Me/XP; Linux Red Hat, SuSE, Debian, Mandrake; Systém 9; zvuková karta; mechanika CD-ROM

Oblasť údajov o type elektronického zdroja

Tento údaj zapisujeme v **MARC 21 v poli 655 7# \$a ...**

napr.: 655 7 \$a elektronické textové údaje
655 7 \$a elektronické dokumenty

U každého elektronického zdroja sa odporúča zapísať anotáciu (**pole 520**), táto poskytne užívateľovi základnú informáciu o obsahu dokumentu.

Úroveň podrobnosti popisu sa môže líšiť podľa cieľového užívateľa a poskytovaných služieb. Poznámka je niekedy zobrazovaná a/alebo tlačená s návestím, ktoré je generované na základe prvého indikátora.

Prvý indikátor #	Resumé: ...
0	Predmet: ...
1	Recenzia: ...
2	Anotácia: ...
3	Abstrakt: ...
8	Návestie sa negeneruje

Druhý indikátor nie je definovaný #

Napr.: 520 # # \$a Ilustrovaná zbierka zhudobnených detských riekaniak
520 2 # \$a Zbierka je zostavená z protokolov zasadnutí Výboru pre ľudské práva ..

Pokiaľ nie je požadovaná rozdielna úroveň v množstve informácií, obsahuje podpole a celý text poznámky.

Popis dokumentov s obsahom odpovedajúcim iným druhom dokumentov

Zdroje v elektronickej forme (na digitálnom nosiči alebo online) s obsahom odpovedajúcim

inému typu dokumentu (text, mapa, obrazy, interaktívne multimédium ...) sa popisujú vždy ako elektronický zdroj, t.j. v poli 245 xx v podpoli \$h je všeobecné označenie typu dokumentu „**elektronický zdroj**“, v poli 300 \$a je uvedené špecifické označenie pre elektronický dokument, napr. 1 elektronický optický disk (CD-ROM) a v poli 655 \$a je údaj pre typ zdroja napr. elektronické obrazové údaje.

Často sa pri interaktívnych multimédiách vyskytuje aj nakladateľské číslo (resp. vydavateľské číslo, číslo výrobnéj matrice ...). Vtedy pre jeho zápis využijeme **pole 028** (vid' príklad č. 4 – na CD-ROMe sa vyskytuje okrem textu aj záznam zvuku a videozáznam)

Príklad č. 1

Textový dokument - Zborník

LDT		02291nam a2200469 a a 4500
001		vtls001486714
003		VRT
005		20050415114100.0
007		c o cgu
008		041207s2004 xo fs f 1 00 slo
015		\$a SNBS2005/01-00242
020		\$a 8023202375
040		\$a SNK \$b slo
043		\$a e-xo-- \$a e-xr--
072	7	\$a 681.5 \$x Automatizačná a riadiaca technika \$2 konspekt
080		\$a 681.518.54+620.1 \$x (0.034.44) \$x (063) \$2 snkbusd
080		\$a 620.1 \$2 snkbusd
111	2	\$a Diagnostika strojov \$n (7. : \$d 2004 : \$c Košice, Slovensko)
245	1 0	\$a DIS 2004 \$h elektronický zdroj \$b teória a aplikácia metód technickej diagnostiky : zborník zo VII. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie : Košice, 13.-14. október 2004
260		\$a Košice \$b Technická univerzita \$c 2004
300		\$a 1 elektronický optický disk (CD-ROM) \$b fareb. \$c 12 cm
500		\$a Spoluorganizátori: Asociácia technických diagnostikov SR, Asociácia technických diagnostikov ČR a Dom techniky ZSVTS Košice
500		\$a Názov z obalu
520	8	\$a Príspevky konferencie sa týkajú: vibrodiagnostiky, elektrodiagnostiky, termovízie, normalizácie v oblasti technickej diagnostiky, experimentálnych metód a spoľahlivosti, technickej diagnostiky – bezpečnosti a údržbe
538		\$a Požiadavky na systém: Internet Explorer
611	2 7	\$a Diagnostika strojov \$n (7. : \$d 2004 : \$c Košice, Slovensko) \$2 snkbusd
650	0 7	\$a technická diagnostika \$2 SNKPH
650	0 7	\$a diagnostické metódy \$2 SNKPH
655	7	\$a zborníky konferencií \$2 SNKPH
655	7	\$a elektronické dokumenty \$2 SNKPH
655	7	\$a CD-ROM \$2 SNKPH
710	2	\$a Dom techniky ZSVTS (Košice, Slovensko) \$4 orm
710	2	\$a Asociácia technických diagnostikov SR \$4 orm
710	2	\$a Asociácia technických diagnostikov ČR \$4 orm
850		\$a Slovenská národná knižnica v Martine
919		\$a 80-23202-37-5

Príklad č. 2

Textový dokument – Učebnica

LDR 01604nam a 2200433 a 4500
 001 vtls001486706
 003 VRT
 005 20050415115000.0
 007 c o cgu
 008 041207s2004 xo gsd 0 0 slo
 015 \$a SNBS2005/01-00250
 020 \$a 8080507309
 040 \$a SNK \$b slo
 041 0 \$a slo \$a rus
 072 7 \$a 811.161 \$x Východoslovenské jazyky \$2 konspekt
 080 \$a 811.161.1:81`367 \$x (0.034.44) \$x (075.8) \$2 snkbusd
 080 \$a 81`367 \$2 snkbusd
 100 1 \$a Zelenická, Elena \$d 1954-
 245 1 0 \$a Syntax ruského jazyka \$h elektronický zdroj \$b teória a prax \$c Elena Zelenická
 250 \$a 1. vyd.
 260 \$a Nitra \$b Univerzita Konštantína Filozofa \$c 2004
 300 \$a 1 elektronický optický disk (CD-ROM) \$b fareb. \$c12 cm
 500 \$a 60 výt.
 500 \$a Názov z obalu
 650 0 7 \$a ruština \$2 SNKPH
 650 0 7 \$a syntax \$2 SNKPH
 655 7 \$a učebnice vysokých škôl \$2 SNKPH
 655 7 \$a elektronické dokumenty \$2 SNKPH
 655 7 \$a CD-ROM \$2 SNKPH
 710 2 \$a Univerzita Konštantína Filozofa \$ b Filozofická fakulta (Nitra, Slovensko)
 \$4 pbl
 850 \$a Slovenská národná knižnica v Martine
 919 \$a 80-80507-30-9

Príklad č. 3

Textový dokument - Slovník

LDR 01762nam a2200457 a 4500
 001 vtls001486649
 003 VRT
 005 20050415114900.0
 007 c o cgu
 008 041206s2004 xo gs d 0 0 slo
 015 \$a SNBS2005/01-00249
 020 \$a 8080506787

040 \$a SNK \$b slo
041 0 \$a slo \$a ita
072 7 \$a 81 \$x Jazykoveda. Jazyky \$2 konspekt
080 \$a 81`374.822 \$x (0.034.44) \$x (038) \$2 snkbusd
080 \$a 811.131.1 \$2 snkbusd
080 \$a 811.162.4 \$2 snkbusd
100 1 \$a Csiffáryová, Mária
245 1 0 \$a Taliansko-slovenský slovník \$h elektronický zdroj \$b k učebnici In italiano, A. Chiuchiu – F. Minciarelli – M. Silvestrini : Edizioni Guerra, Perugia \$c Mária Csifáryová
250 \$a 2. vyd.
256 \$a Dáta a program
260 \$a Nitra \$b Univerzita Konštantína Filozofa \$c 2004
300 \$a 1 elektronický optický disk (CD-ROM) \$b fareb. \$c 12 cm
500 \$a 70 výt.
500 \$a Názov z obalu
538 \$a Požiadavky na systém: 20-350 MB voľného miesta na disku (podľa typu inštalácie) ; verzia pre Microsoft Windows 95/98/NT/2000/Me/XP ; Linux Red Hat, SuSE, Debian, Mandrake ; Apple Mac OS, System 9 ; zvuková karta ; mechanika CD-ROM
650 0 7 \$a taliančina \$2 SNKPH
650 0 7 \$a slovenčina \$2 SNKPH
655 7 \$a jazykové slovníky \$2 SNKPH
655 7 \$a dvojazyčné slovníky \$2 SNKPH
655 7 \$a CD-ROM \$2 SNKPH
655 7 \$a elektronické dokumenty \$2 SNKPH
710 2 \$a Univerzita Konštantína Filozofa (Nitra, Slovensko) \$b Filozofická fakulta \$4 pbl
850 \$a Slovenská národná knižnica v Martine
919 \$a 80-80506-78-7

Príklad č. 4

Multimediálna encyklopédia

LDR —-nmm a 22—-a-4500
001 vtls .....
003 VRT
005 20050421105531.0
007 c o cga
008 050420s2004 x o g m slo
015 \$a SNBS2005/02-00316
028 5 3 \$a LK 0011-2
043 \$a ah—
072 7 \$a 913 (5) \$x Geografia Ázie, reálie, cestovanie \$2 konspekt
080 \$a 796.52 \$x (235.243) \$x (0.034.44) \$x (031) \$2 snkbusd
100 1 \$a Štrbová, Dina \$d 1940-
245 1 0 \$a Himaláje \$h elektronický zdroj \$b príroda, kultúra, horolezectvo \$c Dina Štrbová

260		\$a Bratislava \$bOrbitas \$c 2004
300		\$a 1 elektronický optický disk (CD-ROM) \$b zvuk, fareb. \$c 12 cm
490 1		\$a Multimediálna encyklopédia
500		\$a Názov z disku
500		\$a Software oberro media, Tomáš Miškovský
520 8		\$a Obsahuje 1200 pôvodných fotografií z oblastí Tibetu, Nepálu, Indie a Pakistanu, ďalej 10 minút videa, etnickú hudbu a text tematicky rozdelený do troch celkov
538		\$a Požiadavky na systém: Pentium; 16MB RAM; Windows 95/98/NT; SVGA 800x600 (truecolor); zvuková karta; mechanika CD-ROM 8x
650 0	7	\$a horolezectvo \$z Himaláje \$2 snkbusd
651	7	\$a Himaláje \$x vlastiveda \$2 snkbusd
655	7	\$a encyklopédie \$2 SNKPH
655	7	\$a súbory fotografií \$2 SNKPH
655	7	\$a CD-ROM \$2 SNKPH
655	7	\$a interaktívne multimédiá \$2SNKPH
830	0	\$a Multimediálna encyklopédia
700 1		\$a Miškovský, Tomáš \$d 1975 - \$4 prg
850		\$a Slovenská národná knižnica v Martine

Interaktívne multimédiá sú zvláštnym druhom elektronických zdrojov, v ktorých je obsah kombinovaný z rôznych typov médií napr. zvuk a mapy; fotografie, zvuk a videoklipy; hudba a obrazy atď. Popisovaná jednotka je interaktívna vtedy, ak jej interaktivita je riadená počítačom a zároveň zahŕňa schopnosť náhodného prístupu k ponúkaným informáciám.

Ďalším príkladom by mohla byť napríklad mapa alebo atlas, prípadne nejaký grafický dokument alebo kombinácia rôznych iných typov dokumentov. Vždy je však dôležité správne zvoliť typ záznamu podľa **obsahu dokumentu**.

Treba si uvedomiť, že pri elektronických dokumentoch nie je žiadny vzťah medzi všeobecným označením druhu dokumentu a kódom typu záznamu. **Údaj na pozícii 06 v návěstí vyjadruje obsah dokumentu.**

V prípade pochybností, alebo pokiaľ je veľmi ťažko určiť najvýraznejší (najdominantnejší) aspekt obsahu dokumentu považuje sa popisná jednotka za počítačový súbor.

Kartografický dokument

LDR —nem-a22—a-4500
245 xx ... \$h elektronický zdroj ...

Grafický dokument

LDR —nkm-a22—a-4500
245 xx ... \$h elektronický zdroj ...

Textový dokument

LDR —nam-a22—a-4500
245 xx ... \$h elektronický zdroj ...

Počítačový súbor

LDR —nmm-a22—a-4500
245 xx ... \$h elektronický zdroj ... atď.